

Příloha

Interview s Jarmilou Filipovou

Datum interview: únor 2020

Jméno: Jarmila Filipová (narozena 8. října 1931, zemřela 14. července 2021)

Místo: Praha

Přepis interview:

Co mi můžete povědět o životě vašeho otce v legiích?

Otec na tu vojnu vlastně utekl, aby nemusel do semináře. Tehdy si velmi přál, aby ta válka trvala co nejdéle, aby se tam nemusel vracet.

Otec byl ohromně hudebně nadaný, hrál na housle, varhany a zpíval. V legiích měli také divadelní soubor. Když jezdívali od městečka k městečku, tak tam místním lidem hráli a byli velice populární. Dívky se na ně lepily, spousta legionářů si vzala za manželky Rusky, ale to byla bídná manželství. Já si pamatuji na všechny ty rodiny, které jsme chodili navštěvovat. Ty Rusky celý den nedělaly nic, celý den jen spaly a pak se jen večer naličily a chtěly jít tancovat.

Otec se tam zamiloval do jedné dívky, Káťa se jmenovala. Jednoho dne je ale náhle odsunuli a otec se nestihl rozloučit, tak pověřil nějakého jiného vojáka, který tam ještě byl, aby doručil jeho fotku, kde bylo zezadu napsané azbukou krásné povídání.

Otec si přivezl spousty not, kde si dělal poznámky v ruštině, kvůli tomu jsem si od kamarádky půjčila učebnici ruštiny na neděli, opsala jsem si azbuku a naučila se ji, aby si to mohla přečíst.

Jak probíhala jeho cesta, když se legionáři vraceli z Ruska domů?

Někdy v roce 1919 dostal skvrnitý tyfus a převezli ho do nemocnice v Irkutsku. Tam byl asi 3 měsíce. Nakonec se uzdravil a pokračoval dál do Vladivostoku. Tam je odváželi americké lodě. On tam nastoupil na loď Amerika a vydal se přes Japonsko, kolem Indie a skrz Suezský průplav až do Středozemního moře, až nakonec zakotvil v italském Janově.

Dál už jel vlakem přímo do Brandýsa nad Labem. Tam je rozdělili. Jeho samotného přiřadili do kasáren v Kostelci nad Labem nedaleko Brandýsa. Kostelec bylo sice malé

městečko, ale v té době disponovalo třemi kasárna, a tudíž tam byla vysoká vojenská přítomnost.

Jaká byla jeho kariéra později v Československé armádě za První republiky?

Od roku 1927 studoval na Vysoké válečné škole v Paříži., a o rok výše s ním studoval Heliodor Píka, se kterým se pak spřátelil. Někde mám dokonce společnou rodinnou fotku s Píkovými, když jsme k nim jezdili. Na vysoké škole válečné v Paříži se také přátelil s jedním člověkem, Lattre de Tassigny se jmenoval. V Paříži je po něm dokonce pojmenováno náměstí. Pak v roce 1930 nastoupil do vojenského učiliště do Brna.

Když jsem byla v archivu, zjistila jsem, že tam mají chybu. V roce 1931 v listopadu dostal povolání na vojenskou školu v Olomouci, ale pak před Štědrým dnem dostal povolání na generální štáb do Prahy. Takže hned odjel do Prahy a do Olomouce nikdy nenastoupil. Ale jelikož jsme již měli v Olomouci zařízený byt, tak matka, já, Tamara a naše hospodyně jsme odjely do Olomouce. Tam jsme bydlely rok a něco, než otec sehnal byt v Praze, protože po první světové válce byl nedostatek bytů.

Armáda ho ubytovala na Pohořelci, kde ho ubytovali v hotelu Savoy. Tam vojenský sluha denně přivedl koně. Otec nasedl na koně a jel na ministerstvo národní obrany dolů do Dejvic. Protože tam ještě žádná tramvaj nejezdila. Nebyl ani Prašný most. Na koni jezdil z kopce dolů, přes trať na Kulaťák, a pak na ministerstvo.

Byl poslán na zkušenou do Moskvy k sovětské armádě na několik měsíců. Jezdával tam s delegací generálního štábu, kvůli uzavírání smlouvy o pomoci. Byl tam několikrát. Ta smlouva mezi sovětskou armádou a Československem byla stejně zajímavá věc, totiž i kdyby Rusové chtěli, nemohli by pomoci, protože mezi námi bylo několik států, které by nepovolili průchod.

Otec byl v letech 1937 a 1938 náčelníkem 4. a 6. oddělení zvláštních bojových prostředků. To byla hlavně chemická válka. Pro celou rodinu měl plynové masky a dvakrát týdně jsme měli doma cvičení. Otec tam stál se stopkami a měli jsme si to v čase nasazovat.

Když byla 23. září 1938 vyhlášena mobilizace. Otec vezl rodinu autem mimo Prahu do Kostelce nad Labem.

Jak reagoval na události po Mnichovu?

Otci se nelíbila zahraniční politika prezidenta Beneše. Říkal, že si ho neváží, a tak nemůže zůstat v armádě, protože to nejde dohromady, aby si voják nevážil vrchního velitele, a tak odešel do výslužby. Poté nastoupil do firmy SIGMA Olomouc. Ta vyráběla čerpadla i nějaké komponenty pro vojsko. Tam dělal ředitele exportu.

Když pracoval v pobočce firmy Sigma – s otcem tam byl ještě majitel té firmy Franta Sigmund – půjčil si od otce 130 000 franků a odletěl do Ameriky a po válce, když otec mu psal, co je s těmi penězi, tak mu řekl, ať se obrátí na komunistické představitele té firmy, když mu ji zabavili, ať mu to vyplatí – pochopitelně mu nic nedali.

Když přišla 15. 3. 1939 německá okupace, otec se zapojil do odboje, ale snažil se dostat pryč. Otec byl silně protiněmecký – moje babička naopak, a proto neměli moc dobré vztahy kvůli tomu. On věděl, že po něm půjdou, protože měl velké znalosti o armádě, postavení atd...

V srpnu jsme byli zrovna v Rakovci. V tom vršku toho baráku, který tam otec nechal celý vybudovat, bydlel nájemce, ten měl syna o rok staršího, než jsem byla já a ten mě v tom potoce dole učil lovit pstruhy pod kameny. Zrovna jsme lovili, když přišla hospodyně a volala, ať jdu okamžitě domů, protože přijel otec. Otec přijel autem, ani si nesesdl, jenom se s námi rozloučil a zase odjel. Pak jsme ho viděli až po 6 letech.

Otec si dokázal legálně opatřit pas a vycestoval do Francie. Pracoval tam jako úředník v Nevers až do okupace Francie. Přihlásil se u Čechů a měl tam nějakou rozepru s generálem Ingrem, protože otec zařídil „náš“ odchod přes Jugoslávii, ale potřeboval svolení generála Ingra. Ten mu svolení nedal a řekl mu, ať je rád, že se zbavil těch ženskejch. To otce strašně rozčílilo a přestal s nimi okamžitě spolupracovat.

Četl jsem z jeho dotazníků, které vyplňoval v roce 1957, že píše o prohnalosti předválečného francouzského režimu. Myslíte, že je to psané v rámci nějaké přetvářky pro tehdejší režim, nebo to myslel upřímně?

Otec skutečně neměl ten předválečný francouzský režim příliš v lásce. Je možné, že to psal tímhle způsobem, aby se taky trochu zavděčil, ale on je hlavně po Mnichovu moc rád neměl.

Co dělal po okupaci Francie?

Když nastala okupace Francie, otec uprchl do jižní Francie. Bydlel tam v departmánu ve vysokých Pyrenejích. Nevím už proč, ale jel pak do Paříže něco vyřizovat a tam ho zatklo Gestapo, odtamtud ho deportovali do Trevíru a z Trevíru do Brna, kde byl asi půl roku v samovazbě, protože chtěli, aby s nimi spolupracoval. Když se to nepodařilo, tak ho dali do koncentračního tábora Dachau, tam byl asi měsíc a pak ho přeložili do Buchenwaldu. Tam dělal písaře v kamenolomu.

V roce 1945 ho zařadili do pochodu smrti, ze kterého však utekl. Když jednou nocovali u nějakého lesa, tak vyšplhal na strom a tam přečkal, až další den ráno odešli. A protože byl voják a uměl se orientovat v krajině, tak se dal na západ a dostal se k Američanům. Ti ho vyslychali, a když zjistili, že má vysokou školu válečnou v Paříži, tak ho předali Francouzům.

V koncentračním táboře se mohlo psát jednou měsíčně. Psalo se v němčině a v němčině se také odpovídalo, všechno v rozsahu jedné strany a mohli jsme každý měsíc posílat balík s potravinami, tak se pekla se vánočka a podobné věci... Takže od ledna, kdy byl zařazen do pochodu smrti, jsme o něm neměli žádnou zprávu. Nevěděli, jestli žije nebo jak... Po válce, jak se lidé vraceli z koncentráků a otec nikde, tak matka už počítala je tam asi umřel a že se budou z Prahy stěhovat k jejím rodičům. Protože matka nepracovala a všechny peníze byly vyčerpány, tak celou válku je živili její rodiče, protože byli celkem zámožní.

Jak se Váš otec dostal domů?

Tamara chodila v té době s nějakým chlapcem, který se nabídl, že půjde otce do Německa hledat. Neví se přesně jak, jen že odjel do Německa na nákladáku. Nakonec otce našel v Jeně a přivezl ho domů.

Když se otec vrátil z koncentračního tábora a vykládal o koncentračním táboře, tak jsem byla úplně na nervy a zacpávala jsem si uši, abych to neslyšela.

Jaké to bylo pro rodinu během okupace?

Za okupace jsme bydleli v Bubenči. Byl tam krásný čtyřpokojový byt, ale objevili se tam štěnice, tak matka zadala nějaké agentuře, aby našli nějaký nový. Tak jsme měli poslední byt po generálu Drgáčovi, kolem všemožných vojenských objektů.

Při náletech jsme měli nařízené sbalené kufry a utíkalo se do krytu, do sklepů. Při jednom náletu jsme byli v krytu neobvykle dlouho, a když jsme vyšli, tak severní strana nebe byla rudá, tak si lidé říkali, že to dostaly Kralupy, rafinérie, druhý den říkali ne, to bylo Ústí, chemička, a až další den se dozvěděli, že to byli Drážďany.

A pak 14. února byla bombardována Praha, to dostal zásah ten dům, co je teď tančící dům na nábřeží. Sestra zrovna někam jela a zrovna začaly houkat sirény, tak se muselo utéct z tramvaje do nejbližších domů a ona se rozmýšlela, do kterého domu má jít, jestli má jít do toho či onoho a ten který si nakonec nevybrala, dostal zásah, a to byl právě ten tančící dům. Tenkrát to hodně odnesly Vinohrady.

Já jsem za války psala tzv. „žaloby pro otce“. Měla jsem takový budík, který jsem dostala, který za války přestal fungovat, protože za války byly aluminiové mince, a on byl na ty předválečné koruny niklové. Ten tam měl takový prostor a tam jsem napsala vždy na kus papíru, jak mě matka zase ukřivdila a žalobu na ní, a že to pak dám otci. Nedožilo se to, protože kluci po mě v roce 1945 chtěli nějaká ozubená kolečka, tak jsem budík rozmontovala a kolečka prodala a papíry někam přišly.

Jaké to bylo po válce?

Po válce, když se vrátil z koncentračního tábora, přijel styčný francouzský důstojník a nosil otci dopisy od generála Ganevala, což byl náčelník okupačních vojsk v Německu, a čekal vždy, než otec napíše odpověď a pak to zase odnesl zpátky.

V koncentráku otec zachránil život mnoha Francouzům, tak mu nabídli hodnost generála francouzské armády a navrhli ho na řád čestné legie s podmínkou, že se už nesmí vrátit do Československa a rodinu dostanou za ním, ale to bylo pro něj nepřijatelné. Byl strašně závislý na rodině v Beskydech, na sourozencích a na rodičích. Až neuvěřitelně závislý.

V roce 1949 nebo 1950, nevím přesně, byla akce na vystěhování všech bývalých důstojníků z Prahy. Určili jim, kde budou bydlet. A přiřadili nám domovníký byt v nějaké vile na Mníšku, kde byl jeden pokoj s kuchyní. To bylo nemyslitelné, aby se nábytek do čtyř pokojů a velký klavír, to byla otcova vášeň, stěhovat tam. Matka ale v tu dobu zdědila barák po rodičích v Kostelci nad Labem, ale byli tam nájemníci a trvalo rok, než otec dokázal přesvědčit národní výbor, aby se tam mohli nastěhovat.

Po válce byl zaměstnán v Poldi na Kladně v exportu. To mu zařídili spoluvězni z koncentračního tábora. Byla tam spousta Kladeňáků komunistů a otec se tam spřátelil s jedním právníkem, doktorem Anzenbacherem, který hájil při soudních procesech ty kladenský komunisty. A ti mu obstarali to místo, ale tam byl jen krátce.

Potom přešel na ministerstvo zahraničního obchodu. Pracoval tam jako sekční šéf, tak se to nazývalo dříve, dnes je to snad ředitel odboru. Pak tam byli zřízeni dva náměstci ministra. Evžen Löbl a Rudolf Margolius. Když potom začali procesy, se Slánským a tak, tak otce vyzvali, aby svědčil proti Margoliovi, protože Margolius byl jeho přímý představený, ale otec začal nečekaně svědčit v jeho prospěch. Tak samozřejmě na něj čekal postih, a okamžitě ho vyhodili z ministerstva. Tenkrát ho zachránilo hlavně to, že nebyl žid.

Měl štěstí, že ho pak nepřeložili do fabriky, jako se to dělávalo, ale udělali z něj obyčejného referenta na ministerstvu lehkého průmyslu. Je to ten dům na Poříčí v rondokubistickém stylu. Tady bydlel u nějakého známého.

Mě to postihlo taky, protože mě vyhodili ze školy a z práce a musela jsem do tří měsíců nastoupit do nějaké fabriky, a jestli si do té doby nenajdu místo, tak mě dají do pracovního tábora.

Vždy jsem si vypsala z telefonního seznamu adresy fabrik jako Karlín, Vysočany, Libeň... Matka mi namazala chleba a chodila jsem od rána po fabrikách, ale nikde mě nechtěli, protože otec byl „napůl zrádce“. Když zbývalo asi 14 dní, tak mi otec sehnal místo přes nějakého známého, který dělal hlavního inženýra v jedné fabrice, v Libni v keramičce.

Dělala jsem tam nějakou práci, když jsem se zeptala, co to dělám, tak odpověděli. „Soudružko, nestarej se a plň normu.“ Pak mě dali na jinou práci, kde jsem z mokrého porcelánu chytala dvoumilimetrové nudličky a dávala jsem je do takových železných vinglů a sušila a v patnácticentimetrovém rozsahu dělala prstem zářezy. Když to bylo suché, tak jsem to musela rozřezat a dávat to do takových pouzder do vypalovací pece. Čas od času přijel nějaký důstojník a celou směnu seděl vedle mě, pozoroval mě a nemluvil. Nikdo se mnou o ničem nemluvil.

Ale já jsem hrozně plnila plán, jak jsem hrála na klavír, tak jsem měla hbité prsty, a proto jsem byla solí v očích ostatního osazenstva dílny, tak mě čas od času porouchali mašinu a podobně, až tam jednou přišel jeden mladý voják, říkal, že je z Brna, jestli bych mu mohla poradit, kam by se měl jít v Praze podívat, že tu nikdy nebyl. Tak jsem mu začala radit, co a jak

a nenápadně jsem se zeptala, co to vlastně dělám, tak mě řekl, že porcelánové odpory do vysílaček.

Skončilo to tím, že se proti mně bouřili, a jednoho dne si mě zavolal ředitel a řekl: „Soudružko, takto tady nebudeš rozvracet dělnický kolektiv, já tě přeřazuji do administrativy, půjdeš do účtárny.“ Tak jsem na něj schválně: „Tak to soudruhu ne, na to nemáte právo, já mám na pracáku červenou kartu a já nesmím pracovat v administrativě, takže to pusťte z hlavy.“ Ten ředitel byl ožrala, celou pracovní dobu seděl v hospodě naproti fabrice. Za týden si mě zavolal, stál za stolem, na stole měl červenou kartu a řekl: „Soudružko vidíš? Co to je?“ Já mu řekla: „No nějaký papír.“ On ho vzápětí přetrhl a řekl „Tak, a dneska nastupuješ v účtárně.“ To bylo velice vzácné, aby byl někdo z trestu přeložen do administrativy. Naopak se většinou přeřazovalo do fabrice.

Když měl otec šedesát, tak odešel do penze. Toužil po Beskydech a šel dělat účetního do JZD do Trojanovic. Bydlel ve Frenštátě na Lomný. Rok tam byl, protože to tam matka neměla ráda, tak se vrátili zpátky do Kostelce.

Otec potom pracoval na ústředí Svazu protofašistických bojovníků a myslím, že tam byl ještě v roce 1961. To bylo v Legerce. Často jsem tam za ním chodívala. Většina lidí, co tam pracovala, byli židé. Dnes je to Český svaz bojovníků za Svobodu, který vede ten bolševik Vodička, se kterým jsou furt problémy.

Měl poté ještě nějaké aktivity?

Pak už asi nikde nepochoval, byl doma na zahradě. Pak v lednu 1967 dostal infarkt a zemřel. V květnu by měl 70 let.

Jaký byl pro Vás jako otec?

Otec byl velice zásadový, byl sice přísný, ale velice spravedlivý, což se o matce nedá říct. Měli jsme každý den „raport“. Služebnictvo, otcův sluha a hospodyně, Tamara a já jsme měli podat hlášení, jak jsme splnili úkol, který jsme den předtím dostali, pak jsme dostali nový úkol, a tak se to dále opakovalo každý den.

Otec se mnou mluvil francouzsky a matka česko-německy a chodila jsem do francouzských škol.

Někdy šel se mnou na procházku, ale málokdy, protože pořád něco dělal. Matka s námi odmítala chodit, protože otec mi furt podrážel nohy, učil mě padat, učil mě bojovat atd... takže jsem vždy přišla domů zamazaná od bláta a podobně, takovou vojenskou výchovu jsme měli doma.

Matka veškerou dokumentaci a fotografie z dětství atd. střežila, aby se nikdo nic nedozvěděl a všechno pak spálila, i otcův deník psaný během té sibiřské anabáze.

Otec rád tančil, s matkou chodili tančit do vináren, a hodně sportoval. Když každý den přišel z ministerstva, tak si v létě vzal raketu a šel hrát tenis. Jak je generální štáb na kulaťáku v Dejvicích, tak dneska jak tam jsou ty velký baráky, banka, atd... Tam bylo takový sídlišťátko, Tokio se jmenovalo, a vojenské kurty. V zimě zase hodně lyžoval.